

Joseph Beuys

**OPROEP
TOT EEN
ALTERNATIEF**

Free International University Antwerpen

CS

Oorspronkelijke titel :
"Aufruf zur Alternative von Joseph Beuys"
© 1982 Free International University, Antwerpen

Oproep tot een alternatief

door Joseph Beuys

Deze oproep richt zich tot alle mensen van de Europese cultuur- en beschavingskring. De doorbraak naar een nieuwe sociale toekomst wordt al mogelijk, wanneer in de Europese regionen een beweging ontstaat die door haar vernieuwingskracht de muur tussen Oost en West afbreekt en de kloof tussen Noord en Zuid overbrugt. Er zou al een begin mee gemaakt zijn, als - laten we zeggen - de bewoners van Middeneuropa zouden besluiten, te gaan handelen volgens de gedachtensfeer van deze oproep. Als wij vandaag in Middeneuropa zouden beginnen een weg in te slaan naar een samen-leven en een samen-werken tussen de staten en maatschappijen, een weg die beantwoordt aan de eisen van deze tijd, dan zou dat een sterke uitstraling hebben op elke andere plaats ter wereld.

Vooraleer we de vraag stellen: *Wat kunnen we doen?* moeten we de vraag: *Hoe moeten we denken?* onderzoeken. Dan zal er misschien een einde komen aan de scherpe tegenstelling tussen de holle clichés over de hoogste idealen van de mensheid in de huidige partijprogramma's enerzijds, en de praktijk van onze economische, politieke en culturele werkelijkheid anderzijds. Dit is geen pleidooi voor een onbezonnen omschakeling maar wel voor *zelfbezinning*. We moeten ons afvragen, wat de redenen zijn die er ons toe leiden ons af te wenden van

de huidige ontwikkeling. We moeten zoeken naar de ideeën die ons de richting aangeven van de ommekeer. We moeten de begrippen onderzoeken die de basis vormen van de verhoudingen in het Oosten en in het Westen. We moeten ons bezinnen over de vraag: hebben deze begrippen ons sociaal bestel en zijn wisselwerking met de orde in de natuur bevorderd en hebben ze geleid tot ontstaan van een gezond leven, of hebben ze de mensheid ziek gemaakt, haar wonden toegebracht, onheil over ons gebracht, zodat nu zelfs het overleven problematisch is geworden?

We moeten door een nauwkeurige observatie van onze eigen behoeften onderzoeken, of de principes van het kapitalisme in het Westen en van het communisme in het Oosten in staat zijn om op te nemen wat zich vanuit de ontwikkelingsstroom van de laatste jaren, hoe langer hoe duidelijker aftekent als de centrale impuls in het zieleleven van de mensheid, en wat zijn uitdrukking vindt in de wil tot een concrete eigen verantwoordelijkheid, en dat betekent als mens niet langer te moeten leven in een verhouding van bevel en onderwerping, van macht en privilege.

Ik heb deze vraag jarenlang geduldig onderzocht. Zonder de hulp van vele andere mensen, die ik bij dit onderzoek ontmoet heb, zou ik wel niet tot de antwoorden gekomen zijn die ik in deze oproep zou

willen meedelen. Daarom zijn deze antwoorden niet alleen 'mijn mening', maar dat wat talloze andere mensen ook ontdekt hebben.

Het zijn er nog te weinig om op staande voet deze ommekeer mogelijk te maken. Het aantal mensen dat zich hiervan bewust is moet groter worden. Deze oproep heeft zijn doel bereikt, wanneer de hier geformuleerde suggesties kunnen leiden tot een politiek-organisatorische actie en wanneer ze een *georganiseerde buitenparlementaire-parlementaire actie* in het leven kunnen roepen. Het gaat dus om een *geweldloze revolutie*, een alternatief dat gericht is op een open toekomst.

De symptomen van de crisis

We gaan er van uit dat de problemen die ons aansporen om de huidige toestand af te wijzen voldoende gekend zijn. We duiden hier enkel in een paar trefwoorden de zwaarste problemen aan.

De militaire bedreiging

Ook zonder de agressieve bedoelingen van de supermachten bestaat er gevaar voor een atomaire vernietiging van de wereld. Door de oorlogstechnologie en de absurde opdrijving van de wapenarsenalen is er geen veilige controle van het onoverzichtelijk geworden totale systeem meer mogelijk. Ondanks het opgestapelde oorlogspotentieel, voldoende om de wereld honderd

maal te vernietigen, spitst zich achter de schermen van de zogenaamde ontwapeningsonderhandelingen de verbeterde bewapeningswedloop van jaar tot jaar toe.

Het gevolg van deze collectieve waanzin is een enorme verkwisting van energie en grondstoffen en een gigantische verspilling van de creatieve capaciteiten van miljoenen mensen.

De ecologische crisis

Onze verhouding tot de natuur wordt gekenmerkt door het feit dat ze totaal verstoord is. Er dreigt een finale vernietiging van de natuurlijke basis van ons bestaan. We zijn goed op weg om deze basis te vernietigen, doordat we een economisch systeem bedrijven dat berust op het ongeremde leegplunderen van deze natuurlijke basis. Hier moet eens heel duidelijk uitgesproken worden dat er op dit punt geen principieel verschil is tussen het economisch systeem van het Westen, gebaseerd op privékapitaal, en dat van het Oosten, gebaseerd op staatskapitaal. De vernietiging gebeurt op wereldschaal. Tussen ontginningsplaats en schroothoop verloopt het eenrichtingsverkeer van de moderne industriële beschaving, aan haar expansieve groei worden steeds meer levenslijnen en kringlopen van het ecologisch systeem opgeofferd.

De economische crisis

Ze vindt haar uitdrukking in een massa symptomen, die dagelijks de kranten en de nieuwsuitzendingen

vullen. Stakingen en lock-outs, miljoenen en miljoenen werklozen - op wereldschaal - die zich met hun capaciteiten niet meer voor de gemeenschap kunnen inzetten. Om de heilige koe van de 'economische wetten' niet te moeten slachten, worden bergen waardevolle levensmiddelen, opgestapeld door gesubsidieerde overproductie, ongestoord vernield, terwijl in andere streken van de wereld op hetzelfde ogenblik duizenden mensen dagelijks sterven van de honger.

Hier wordt er niet meer geproduceerd om in de behoeften van de verbruikers te voorzien, hier gaat het om een handig gecamoufleerde verspilling van de goederen.

Dit soort economie levert de mensheid al maar consequenter uit aan de macht van een kliek multinationale grote concerns, die aan hun conferentietafels, samen met de topfunctionarissen van het communistische staatsmonopolie, beslissen over ons aller lot.

We gaan hier niet verder in op datgene wat ons voortdurend als de 'monetaire crisis', de 'crisis van de democratie', de 'crisis in de opvoeding', de 'energiecrisis', de 'crisis van het staatsbestel', kosteloos thuis wordt bezorgd.

Tot slot nog een woord over **de crisis van het bewustzijn en van de zin van het leven.**

De meeste mensen voelen zich hulpeloos uitgeleverd aan de omstandigheden waarin ze leven. Dat leidt tot de vernietiging ook van hun in-

nerlijk. Ze kunnen geen levenswaarde meer ontdekken in de vernietigingsprocessen waaraan ze blootgesteld worden, in het ondoorgrondelijk kluwen van economische en staatsmacht, in de afleidings- en verstrooiingsmanoeuvres van een goedkope vrijetijdsindustrie.

Vooraf jonge mensen raken hoe langer hoe meer verslaafd aan alcohol en drugs, plegen zelfmoord. Honderdduizenden worden het slachtoffer van allerlei vormen van fanatisme vermomd als religies. De vlucht uit de wereld beleeft een hoogconjunctuur. Het pendant van dit identiteitsverlies bij de persoonlijkheden is de leuze: "Après nous le déluge", de niets ontziende uitleving van het lustprincipe, de vlotte aanpassing, om uit die hele zinloosheid tenminste voor zichzelf, zolang het leven nog duurt, te halen wat eruit te halen is, zonder daarbij te letten op de vraag, wie de kosten van dat alles zal moeten dragen.

Die kosten zullen onze omgeving, onze medemensen en onze nakomelingen moeten betalen. Het wordt tijd dit systeem van 'georganiseerde niet-verantwoordelijkheid' (Bahro) te vervangen door een alternatief van evenredigheid en solidariteit.

De oorzaken van de crisis

Om tot de kern van de zaak terug te keren kunnen we stellen dat twee structurelementen die

in de twintigste eeuw geleid hebben tot het ontstaan van het heersende maatschappelijk bestel, de eigenlijke oorzaken van de hele misère vormen: *het geld en de staat*, dat betekent de rol die het geld en de staat in deze systemen moeten spelen. Beide elementen zijn *de* beslissende machtsmiddelen geworden. Wie het geld en/of de staat in handen heeft, bezit ook de macht. De opvattingen over geld in het kapitalisme zijn evenzeer de basis van dit systeem als het totalitaire staatsbegrip binnen het communisme, zoals we het tot nu toe hebben leren kennen.

Ondertussen zijn deze beide opvattingen in hun concrete verschijningsvormen in West en Oost onderling geassimileerd. In het Westen wint de tendens van de uitbreiding van de staatsfunctie veld, terwijl in het Oosten elementen van het geldmechanisme uit het kapitalisme ingevoerd werden. Hoewel er belangrijke verschillen bestaan tussen het westelijk en het oostelijk kapitalisme, bvb. over de eerbiediging van de mensenrechten, is het toch zo dat beide systemen in toenemende mate tot destructiviteit neigen en vanuit hun machtsconfrontatie de toekomst van de mensheid ernstig bedreigen. Daarom is het tijd om "beide systemen door een nieuw principe te vervangen", want ze zijn allebei "aan het einde" (Gruhl).

Dat gaat ook bij ons niet anders dan door een wijziging van de grondwet. De trouw aan de grond-

wet, ondertussen bijna tot een neurose uitgegroeid, maakt ons blind en lam tegenover de noodzaak van een verdere ontwikkeling van haar beginselen.

Waarom zou er eigenlijk in een maatschappij die een bepaald ontwikkelingsniveau van democratie bereikt heeft, niet op een heel vrijmoedige manier over de noodzakelijke verdere ontwikkeling gediscussieerd worden? Er zijn al veel te veel mensen die bang zijn voor de verdenking dat ze staatsvijanden zijn. Ze wagen het niet meer creatieve gedachten te uiten om de vaststaande rechtsbegrippen uit te breiden, wanneer de vooruitgang van het bewustzijn dat vereist. En hij vereist het.

Slotsom: *kapitalisme en communisme hebben de mensheid in een impasse geleid.*

Al is dit buiten kijf en al is dit inzicht vrij verspreid, toch zouden we daarmee maar weinig geholpen zijn, als er nog geen intelligente modellen tot oplossing van dit probleem ontwikkeld waren, ideeën dus voor vrije, democratische perspectieven, solidair tegenover de medemens en de natuur, getuigend van een vooruitziende blik en van verantwoordelijkheid voor de toekomst van het geheel. Zulke modellen bestaan. Wat nu volgt is er één van.

De uitweg

Wilhelm Schmundt* heeft als centrale noodzakelijkheid voor een gefundeerd alternatief geëist, dat 'de begrippen weer juist zouden gedacht worden'. Dit bedoelt ook Eugen Löbl**, de economische theoreticus van de Praagse Lente, wanneer hij spreekt van een dringende '*revolutie van de begrippen*'. Schmundt heeft één van zijn boeken de titel 'Revolutie en Evolutie' gegeven en daarmee bedoelt hij: pas wanneer we, de fundamentele samenhang van het sociale organisme overdenkend, de '*revolutie van de begrippen*' zullen gerealiseerd hebben, wordt ook de weg vrij voor een *evolutie zonder dwang en zonder willekeur*.

Jammer genoeg leeft precies in politiek alternatief-denkende kringen veelal nog de idee, dat het op de begrippen niet aankomt. Dit lichtvaardig vooroordeel moet overwonnen worden, wil de nieuwe sociale beweging een uitstraling krijgen en een politieke kracht worden. Want met de begrippen is altijd een verstrekkende praktijk verbonden en de wijze hoe over een feit wordt *gedacht* is beslissend voor de manier waarop men met het feit omgaat, -eerst en vooral: hoe en of men het eigenlijk wel verstaat.

Bij het ontwerpen van een alternatief, d.w.z. van de DERDE WEG, waarover als eerste communistische partij nu ook de KPI op een positieve manier spreekt, gaan we uit

van de mens. Hij is de schepper van de *sociale sculptuur* en naar zijn maat en volgens zijn wil moet het sociale organisme gemaakt zijn.

Volgens ons gevoel en de erkenning van de menselijke waardigheid zijn er drie basisbehoeften van de mens die vandaag voorrang moeten krijgen:

1. Hij wil zijn talenten en zijn persoonlijkheid *vrij kunnen ontwikkelen* en zijn bekwaamheden samen met de bekwaamheden van zijn medemens *vrij kunnen inzetten* voor een doel dat als *zinvol* erkend wordt.

2. Hij beschouwt elke vorm van privilege als een onaanvaardbare schending van de democratische gelijkheid van rechten. Hij heeft de behoefte om als mondig mens, met het oog op alle rechten en plichten - of die nu van economische, sociale, politieke of culturele aard zijn - als een *gelijke onder gelijken* te gelden en mee te kunnen werken aan de democratische besluitvorming op alle niveaus en op alle gebieden van de maatschappij.

3. Hij wil *solidariteit schenken en solidariteit opeisen*. Men kan er wellicht aan twijfelen of dit nu één van de prioritaire basisbehoeften van de hedendaagse mens uitdrukt, omdat het egoïsme het meest dominante motief in het gedrag van het individu is.

Een gewetensvol onderzoek toont echter iets anders aan. Wel is het nog zo dat het egoïsme op de voorgrond staat en het gedrag bepaalt,

maar een behoefte, een nagestreefd ideaal is het niet. Het is een drift, die heerst en beheerst. Wat wij willen is: *wederzijdse hulp uit vrije beslissing*.

Wanneer deze solidaire impuls ervaren wordt als het ideaal van de mens en van de mensheid, dan ontstaat de taak om die mechanismen, welke vanuit de sociale structuren de huidige drift tot egoïsme activeren, dusdanig om te vormen, dat ze de innerlijke menselijke bedoelingen niet meer tegenwerken.

Deze structuren worden op de volgende manier omgevormd:

Het 'integrale systeem', een nieuwe opvatting over arbeid, een nieuwe opvatting over inkomen. Het *economisch leven* heeft zich in de industriële maatschappij met haar arbeidsverdeling tot een '*integraal systeem*' ontwikkeld, zoals Eugen Löbl het noemt.

Dit betekent: de mensen verlaten, wanneer ze werken, hun privé gebied, hun huishouden en stromen naar de geassocieerde produktieplaatsen. De produkten van hun arbeid komen niet meer als ruilwaar voor een individu of een gilde op de markt, maar geraken daar door een samenwerking van complexe processen. Het eindprodukt is telkens weer het resultaat van een gemeenschappelijke activiteit van allen in het kader van de *wereldeconomie*. Alle activiteiten, ook die van het opvoeden, van het opleiden, van de wetenschap, van de banken, van de administratie, van de parlementen,

van de media enz. zijn geïntegreerd in het geheel.

Twee processen vormen de basisstructuur voor dit type van economie: de stroom van vaardigheidswaarden die voor de arbeid worden ingezet en de stroom van geestelijke en fysische consumptiewaarden. De technische produktiemiddelen moeten daarbij als hoger ontwikkelde bronnen worden beschouwd.

Elke gepresteerde arbeid is principieel *arbeid voor anderen*. Dat betekent dat iedereen die actief is, op een bepaalde plaats zijn bijdrage levert voor het produceren van een waarde die uiteindelijk door één van zijn medemensen verbruikt wordt. De arbeid van een mens staat niet meer in verbinding met *zijn* consumptie.

Dat betekent ook - en dat is eveneens erg belangrijk - dat het karakter van het integraal systeem niet meer toelaat, het inkomen van de actieve mens te beschouwen als een ruilwaarde voor zijn prestaties, want er kan geen objectieve maatstaf meer bestaan voor het vaststellen van de prestatiebijdrage van de enkeling aan de produktie van een bepaalde consumptiewaarde.

Evenmin kan de objectieve bijdrage van een onderneming aan het totale produkt vastgesteld worden.

Als we ons van deze realiteiten bewust geworden zijn en ze niet uit om het even welke belangen of uit

ongeïnteresseerdheid negeren, dan moeten we ons realiseren dat de verhouding arbeid - inkomen fundamenteel verandert door de overgang van de ruileconomie (ook geldruileconomie) naar de *integrale economie*.

Zouden we uit deze inzichten alleen al conclusies trekken, dan zou daaruit al een radicale verandering van de huidige economische toestand resulteren. Het inkomen, dat mensen nodig hebben voor het in stand houden en de ontplooiing van hun leven, zou niet meer een afgeleide grootheid zijn maar wel een oorspronkelijk recht, een mensenrecht dat moet gewaarborgd worden, opdat de voorwaarden vervuld zouden zijn die het de mens mogelijk moeten maken, verantwoordelijk en zelfbewust te werken in de kring van zijn medewerkers. Het inkomen als elementair mensenrecht komt tot stand door een democratische besluitvorming die vertrekt van het behoeftecriterium. Ook de mate en het soort van werk zijn problemen die geregeld moeten worden door de democratische gemeenschap in het algemeen en door het arbeidscollectief in het bijzonder, in overeenkomst met de gekozen vormen van zelfbestuur.

Alle bestaande dwang, onrechtvaardigheden en frustraties die resulteren uit het anachronisme van het loon-naar-werk vervallen hierdoor, vakverenigingen en werkgeversverenigingen worden overbodig. Zijn er verschillen in de in-

komsten, dan zijn ze voor iedereen duidelijk en bovendien democratisch gewild. Positief zijn ook de sociaal-psychologische gevolgen van dit uitschakelen van de loonafhankelijkheid.

Niemand koopt en niemand verkoopt talent en werk. Al wie werkt behoort door zijn inkomen tot de democratische gemeenschap van gelijkgerechtigde burgers.

De nieuwe functie van het geld

Bij de overgang naar de integrale economie heeft er zich een diepgaande verandering voltrokken in het wezen van de arbeid en zo komt er ook een metamorfose op gang in het geldproces. Maar vermits de begrippen uit de ruileconomie werden behouden bij de regeling van de verhouding arbeid - inkomen, bleven ze ook nog bepalend voor het geldsysteem. Daardoor heeft het geld zich niet als ordenend principe kunnen integreren in het sociale organisme. Dit was de voedingsbodem voor vele analyses van het geld vanuit psychologisch, sociologisch, economie-theoretisch en andere oogpunten.

Maar ze hebben allemaal weinig geholpen. De macht van het geld bleef ongebroken.

Waarom ? Omdat we het begrip geld niet veranderd hebben, toen dit vanuit de ontwikkelingsgeschiedenis noodzakelijk was.

Wat heeft geleid tot deze verandering van de functie van het geld, die nog altijd genegeerd wordt ? De

verandering is ontstaan met de opkomst van de centrale banken in de moderne ontwikkeling van het geld. Het geld heeft zich losgemaakt uit de wereld van de economische waarden, waarin het vooraf als het universeel ruilmiddel dienst gedaan had.

De nieuwe manier van gelduitgifte en geldbeheer door de instelling van centrale banken leidt tot de vorming van een *kringloopsysteem* in het sociale organisme; hierdoor heeft het sociale geheel een meer complexe bestaansvorm aangenomen, te vergelijken met de stap van een lager naar een hoger organisme in de evolutie van de biosfeer. Het geld vormt een nieuw functiesysteem. Het wordt het *regulerende juridische element* voor alle creatieve en consumptieprocessen.

Aan de kant van de produktie hebben de ondernemingen geld nodig om hun taken te vervullen. Dat krijgen ze van het banksysteem in de vorm van krediet (rente, vandaag gekoppeld aan het begrip krediet, komt voort uit een wezensvreemde opvatting van het geld!). In de handen van de ondernemingen is geld = *produktiekapitaal* een rechtsdocument. Het *verplicht* de ondernemingen gebruik te maken van de talenten der medewerkers bij het werk.

Komt het geld als inkomen binnen de beschikkingsbevoegdheid van de werkende mensen, dan verandert zijn rechtsbetekenis. Als *consump-*

tiekapitaal geeft het aan de verbruikers *het recht* zich consumptiewaarden aan te schaffen.

Hierdoor vloeit het geld terug naar het gebied van de produktie en verandert een laatste keer zijn betekenis. Nu is het *geld zonder betrekking tot een economische waarde*. Op zichzelf geeft het aan de ondernemingen, waar het geraakt, geen enkel recht. Kredieten worden ermee afgelost, de rekeningen van de ondernemingen bij de kredietbanken worden ermee vereffend. Daar vele ondernemingen - zoals bv. scholen en universiteiten - voor hun prestaties geen prijs verlangen, moet de rekeningsvereffening van de ondernemingen onderling in verbinding met associatiebanken gebeuren, voorzover de enen overschot en de anderen deficit hebben.

Deze opvatting van geld, op de stand van de bereikte sociale evolutie gebracht, heeft *vérstrekkende* gevolgen. Ze lost het machtsprobleem op, voorzover het ontstaan is aan de kant van het geld. Omdat men niet wou inzien, dat de geldorde niet een deel van het economisch leven gebleven was, maar een zelfstandig functiesysteem binnen het rechtsgebied geworden was, kon de oude romeinse voorstelling van eigendom ongestoord verderleven. Zo konden ook de categorieën 'winst' en 'verlies' tot hun recht komen. De onbeperkte toeëigening van alles wat met de produktieplaatsen samenhangt, bleef recht-

matig.

Zonder een enkele maatregel van de staatsbureaucratie en zonder acrobatische toeren van de belastingspolitiek leidt de erkenning van het veranderde begrip geld echter tot de opheffing zowel van het eigendoms- als van het winstprincipe op het gebied van de produktie.

En wat gebeurt er met de beursverrichtingen, de grondspeculatie, de rentewoeker, de inflatie? Ze verdwijnen, evenals de gesel van de werkloosheid. De wereld van de aandelen sterft op één nacht, zonder dat daarom ook maar een tandrad niet meer zou draaien. En de aandeelhouders, de speculanten, de grootgrondbezitters? Zullen ze het offer van hun heilige rijkdommen brengen op de altaren van de beginnende nieuwe tijd in dienst van de mensheid? We zullen zien. In ieder geval zal iedereen zijn plaats vinden in het sociale leven, waar hij zijn talenten vrij, produktief en zinvol kan inzetten voor het geheel.

Wat het gebied van de consumptie betreft is de zaak zo, dat de produktie zich naar de behoefte van de verbruiker zal richten. Geen winst- of eigendomsbelangen staan dit enig juiste economisch doel remmend of afleidend in de weg. De broederlijkheid, door het integrale systeem al elementair verwezenlijkt - arbeid is in principe arbeid voor anderen geworden - kan ongehinderd tot ontplooiing komen.

Ook het ecologisch probleem staat in een nieuw daglicht. Economische ecologie is vanzelfsprekend, wanneer een vrije wetenschap, een vrije opvoeding en een vrije informatie de wetten van het levende grondig onderzoeken en verspreiden en hun betekenis voor de mens verduidelijken.

De vrijheidsgedaante van het sociale organisme

Het is denkbaar, de staat met de leiding van de maatschappelijke ontwikkeling te belasten, maar dit staat radicaal in tegenspraak met de vrijheidsimpuls, met de eis tot zelfbepaling, zelfverantwoording en zelfbeheer (decentralisatie). Daarom kan de laatste belangrijke vraag die oprijst in verband met het beeld van het evolutionair alternatief van de Derde Weg enkel beantwoord worden met de beschrijving van de 'Vrijheidsgedaante van het sociale organisme' (Schmundt). En die vraag luidt: Hoe kan de van dwang bevrijde maatschappij haar op de menselijke behoeften en de noodwendigheden van de natuur afgestemde ontwikkelingsrichting vinden?

Vrijheid is enerzijds de individuele impuls om uit zelfbepaalde motieven te handelen, anderzijds is zelfbepaald handelen pas dan vrij, wanneer het voltrokken wordt vanuit een 'inzicht in de levensvoorwaarden van het geheel' (Rudolf Steiner).

Voor de complexe samenhang van

onze arbeidsverdelende produktie betekent dit, dat de enkeling of ook de afzonderlijke onderneming van zichzelf uit maar moeilijk de standpunten kan vinden waardoor de taak van het ogenblik, iets voor de behoeften van de anderen voort te brengen, op de best mogelijke manier vervuld kan worden.

Daarom is het nodig het maatschappijbestel in een nieuw functiesysteem te integreren: het *systeem van adviserende curatoria*, een authentiek systeem van raden als permanente inspiratiebron.

De inzichten over de voorwaarden, samenhangen en uitwerkingen van zijn handelingen kan elk arbeidscollectief dan het best verwerven, wanneer er een curatorium wordt bijeengeroepen waarin de democratisch gevormde leiding van de onderneming samen met leidende persoonlijkheden uit andere ondernemingen, de banken, wetenschappelijke navorsingsinstituten en ook met vertegenwoordigers van zijn consumenten raad verstrekt over de taken, doelstellingen en de ontwikkeling van de onderneming, en dit vanuit een zo ruim mogelijk oogpunt. De beslissingen moeten getroffen worden door diegenen die telkens de verantwoordelijkheid dragen. Maar de beslissingen zullen door de hulp van de curatoria ook gebaseerd zijn op een optimaal vakkundig oordeel.

Wat aldus geldt voor de associaties van arbeidscollectieven onderling speelt ook een rol voor de ba-

sisstructuur van elke vrije onderneming apart. De weggewerkte tegenstelling tussen 'werkgever' en 'werknemer' ruimt het veld voor een sociale vorm waarin met mekaar verweven zijn processen van vrij overleg, van democratische overeenkomsten en tenslotte van gemeenschappelijk werken voor het sociale milieu.

Het recht op vrij initiatief in de onderneming heeft ieder mens, want de mens is een initiatiefnemend wezen. Het is noodzakelijk dat de werkleiders over de vaardigheid beschikken om hun medewerkers volgens hun vakbekwaamheid en deskundigheid uit te kiezen. Maar uit hoofde van die functie mogen ze noch materiële privileges, noch enige andere vorm van niet democratisch gelegitimeerde macht verwerfen.

Zo is in het beeld van de grondtrekken van de Derde Weg de *vrije onderneming* in een zelfbestuurde economie en een zelfbestuurde cultuur de democratische basiseenheid van een postkapitalistische en een postcommunistische *nieuwe maatschappij van het reële socialisme*.

Wetgeving, regering en administratie van de staat worden gereduceerd tot de taak om de voor iedereen verplichte rechten en plichten te bepalen en hun realisatie door te voeren.

De staat zal aanzienlijk krimpen. Wat er over blijft zullen we wel zien.

Wat kunnen we nu voor de verwezenlijking van het alternatief doen ?

Wie dit beeld van het evolutionair alternatief voor ogen houdt heeft een duidelijk basisbegrip van het *sociale beeldhouwwerk* waaraan de *mens als kunstenaar* vorm geeft.

Wie zegt dat er een verandering moet komen maar het stadium van de 'revolutie van de begrippen' overslaat en enkel tegen de uitwendige belichaming van de ideologieën aanstormt zal mislukken. Hij zal ofwel resigneren, of zich tevreden stellen met reformaties, ofwel in de impasse van het terrorisme belanden. Drie vormen waarin de strategie van het systeem zegeviert.

Wanneer hier tot slot de vraag gesteld wordt: *Wat kunnen we doen ?* opdat we het doel van de nieuwe vormgeving ook vanuit de fundamenteën zouden bereiken, dan moeten we ons klaar voor ogen houden: er is maar *één* weg om het bestaande te transformeren, maar die vereist een brede waaier van maatregelen.

De enige weg is de *transformatie zonder geweld*. Zonder geweld niet omdat geweld tegenwoordig of om bepaalde redenen geen succes schijnt te kennen. Neen. Zonder geweld om principiële menselijk-geestelijk-morele en politiek-maatschappelijke redenen.

Enerzijds staat en valt de waardigheid van de mens met de onaantastbaarheid van de persoon en wie dit minacht verlaat het niveau van het mensdom. Anderzijds zijn de te transformeren systemen gebouwd op geweld in alle denkbare vormen. Daarom is elke vorm van gebruik van geweld een uitdrukking van *systeemconform* gedrag, het verstevigt dus wat het wil doen verdwijnen.

Deze oproep wil moed geven en aansporen om de weg van de transformatie zonder geweld in te slaan. Tot hen die tot nu toe passief waren hoewel ze vervuld waren van onbehagen en ontevredenheid is de aansporing gericht: *wordt actief*. Jullie activiteit is misschien het enige wat diegenen die wel actief zijn maar die met geweldsmiddelen in hun hoofd lopen of al geweld gebruiken, terug kan brengen op de weg van de actie zonder geweld.

Hoewel de aangetoonde 'revolutie van de begrippen' het kernstuk vormt van de hier voorgestelde methode tot verandering, moet ze niet onvoorwaardelijk aan het begin van alle stappen staan. Ook is elke aanspraak op absolute haer vreemd. Wie de moed heeft grondig over de theorieën van het marxisme, het liberalisme, van de sociale leer van het christendom na te denken zal vaststellen dat deze theorieën eigenlijk tot dezelfde resultaten komen als wij.

Dit doordenken over historische aanzetten is tegenwoordig noodzakelijk. Waar het moedig doorgevoerd wordt, ziet men dat de fronten verschoven worden. Dan staat Bahro dichterbij Karl-Hermann Flach en William Borm dan die twee bij hun partijvriend Lambsdorff en Bahro staat verder van zijn partijgenoten die hem gevangen genomen en veroordeeld hebben.

Het proces van het omsmelten van verharde begrippen en theoretische aanzetten is volop aan de gang. Het moet leiden tot de *grote dialoog*, tot interfractaire, interdisciplinaire en internationale communicatie tussen de alternatieve modellen van oplossing.

De FREE INTERNATIONAL UNIVERSITY (Vrije Hogeschool voor Creativiteit en Interdisciplinair Onderzoek) is het bestendige aanbod om deze communicatie te organiseren en te ontwikkelen.

"Tegen de samengebalde belangen van de machtigen maakt enkel een meeslepende idee een zekere kans, maar ze moet tenminste zo sterk zijn als de humanistische in de laatste en de christelijke in de eerste eeuwen van onze tijdrekening" (Gruhl).

Om vanuit de verschillende aanzetten die in de nieuwe sociale beweging leven, te komen tot deze 'meeslepende idee' hebben we de voortdurende en alomvattende dialoog nodig.

De VRIJE INTERNATIONALE UNIVERSITEIT als een organisatieplaats voor dit soort onderzoek, werk en communicatie richt zich dus tot al de groepen en kiemcellen in onze maatschappij waarin mensen zich verzameld hebben om samen de problemen van de sociale toekomst te doordenken. Hoe meer mensen zich met dit werk verbinden, hoe krachtiger en ingrijpender de alternatieve ideeën tot hun recht zullen komen. Daarom deze oproep: *richt werkplaatsen op* voor de VRIJE INTERNATIONALE UNIVERSITEIT, de universiteit van het volk.

Maar dat alles is nog niet voldoende. Overal waar dat ook maar mogelijk is moeten we kiezen voor de alternatieve levens- en arbeidspraktijk. Velen hebben al op kleine schaal en op speciale gebieden een begin gemaakt. Een *samensmelting* van alternatieve economische en culturele initiatieven is het OPBOUWINITIATIEF ACTIE DERDE WEG (ondernemersbond, stichting, ledenorganisatie). Afzonderlijke groepen of bedrijven die hun alternatieve ideeën willen omzetten in daden, worden uitgenodigd om dit project te komen versterken.

Een laatste actueel aspect, misschien wel het belangrijkste en meest beslissende voor de weg van de transformatie zonder geweld: hoe kan de *nieuwe sociale beweging*

een *politieke dimensie* krijgen ?

Daarmee is, tenminste voor het gebied van de westerse democratieën, de vraag naar de mogelijkheid van een parlementaire actie gesteld. Kiezen we die weg dan moeten we om juist te handelen een *nieuwe stijl* van politieke arbeid en van politiek organiseren ontwikkelen. Enkel wanneer we onszelf trainen in die nieuwe stijl, zullen we de hindernissen kunnen te boven komen die voor de alternatieve ontwikkeling in de weg gesteld zijn door uitsluitingsclausules en dergelijke.

Het is beslist noodzakelijk, dat ook vanuit de parlementen, en wel zo dat de hele gemeenschap het kan waarnemen, alternatieve modellen tot oplossing zouden gepresenteerd worden. Maar daartoe moeten er mensen die zulke modellen ontwikkeld hebben in de parlementen binnengeraken.

Hoe geraken ze daar binnen ?

Door al hun krachten op een *gemeenschappelijk verkiezingsinitiatief te concentreren*.

Beslissend voor een dergelijke poging is de vraag of men voldoende inzicht heeft in de totale alternatieve beweging. Die bestaat immers uit een massa stromingen, initiatieven, organisaties, instellingen enz. Zij allen hebben maar een kans als ze gemeenschappelijk optreden.

Gemeenschappelijk verkiezingsinitiatief betekent echter niet: partijorganisatie, partijprogramma, par-

tijdebat in de oude stijl. De eenheid die nodig is kan enkel de *eenheid in de veelheid* zijn.

De beweging van de actiegroepen, de ecologische beweging, de vredes- en de vrouwenbeweging, de beweging voor een democratisch socialisme, voor een humanistisch liberalisme, voor een Derde Weg, de antroposofische beweging en de christelijk-confessioneel georiënteerde stromingen, de beweging voor de burgerrechten en de beweging voor de derde wereld moeten alle erkennen, dat ze een onmisbaar deel van de totale alternatieve beweging zijn; delen die elkaar niet uitsluiten of tegenspreken maar aanvullen.

De realiteit is dat er marxistische, katholieke, evangelische, liberale, antroposofische, ecologische enz. alternatieve concepten en initiatieven bestaan. Op vele essentiële punten bestaat er onder hen reeds een hoge mate van *overeenstemming*. Dit is de basis van de *gemeenschappelijkheid* in de eenheid. Op andere punten bestaat er *niet-overeenstemming*. Dit is de basis van de *vrijheid* in de eenheid.

Een gemeenschappelijk verkiezingsinitiatief van de hele alternatieve beweging is maar levensecht in de vorm van een *verbond* van vele autonome groepen, die in hun verhouding onderling en tegenover de buitenwereld de geest van *actieve tolerantie* laten heersen. Onze par-

lementen hebben dringend behoefte aan de bevrijdende geest en het bestaan van een dergelijke unie, de UNIE VOOR DE NIEUWE DEMOCRATIE.

De voertuigen die de nieuwe koers inslaan staan dus klaar. Ze bieden plaats en werk aan iedereen.

Lezers die zich interesseren voor informatie over en medewerking aan de projecten FREE INTERNA-

TIONAL UNIVERSITY, opbouwinitiatief ACTIE DERDE WEG en UNIE VOOR DE NIEUWE DEMOCRATIE kunnen zich wenden tot:

Free International University
8991 Achberg, Humboldt-Haus
4000 Düsseldorf 1, Staatliche
Kunstakademie, Atelier Professor
Joseph Beuys, Raum 3

* Wilhelm Schmundt: "Revolution und Evolution", Auf dem Wege zu einer Elementarlehre des sozialen Organismus, Achberger Verlag, 1974.

** Eugen Löbl: "Wirtschaft am Wendepunkt", Wegweiser in eine soziale Zukunft ohne Inflation und Arbeitslosigkeit, Achberger Verlag, 1975.

Vertaald door Aline Dereere